

Sekcie konferencie „Spolupráca, konflikt a legitimita v spoločnosti“ _ 11. Slovenské a české sociologické dni (10. – 13. september 2024 Kongresové centrum SAV ACADEMIA Stará Lesná)

N	Názov sekcie	Garantovanie
1	Kontexty obnovovania sociológie a empirického výskumu v prvej polovici 60. rokov 20. storočia.	Doc. Mgr. Miroslav Tížik, PhD., Sociologický ústav SAV, v. v. i. PhDr. Martin Vávra, PhD., Sociologický ústav AVČR
2	Prínos národných sociologických spoločnosti k disciplinárnej, subdisciplinárnej a teoretickej profilácii českej a slovenskej sociológií	Doc. Dr. Dilbar Alieva, CSc. Sociologický ústav SAV v. v. i. Mgr. Miroslav Paulíček, PhD. FSS Olomoucká univerzita
3	Studium disability: Hranice ne/normálnosti a postihnutí v českých a slovenských sociálnych vedách	Mgr. Hana Porkertová, Ph.D., Mendelova univerzita v Brně Mgr. Martin Fafejta, Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci
4	Environmentální sociologie a antropozoologie (human-animal studies)	Doc. Dušan Janák, PhD. Katedra sociológie FiFUK Mgr. Katarína Strapcová, PhD. Sociologický ústav SAV v.v.i.
5	Organizácie a inštitúcie: normatívne očakávania a uplatňované postupy	Mgr. Jana Lindbloom, PhD., Mgr. Petr Mezihorák, PhD, Sociologický ústav SAV v.v.i.
6	Vzdelávacie dráhy detí a mladých ľudí: inštitucionálne rámce, spôsoby výberu, faktory a dôsledky ich voľby	Doc. Mgr. Roman Džambazovič, PhD. (Katedra sociológie, Filozofická fakulta, UK roman.dzambazovic@uniba.sk Prof. PhDr. Tomáš Katrňák, PhD. Katedra sociologie, Fakulta sociálnych štúdií, MU, Brno
7	Lokální demokracie a její legitimita v České republice a na Slovensku. Prostor střetu zájmů či spolupráce?	Doc. Mgr. Dan Ryšavý, Ph.D., Filozofická fakulta UP Olomouc; dan.rysavý@upol.cz ; RNDr. Martin Plešivčák, PhD. (Přírodovědecká fakulta UK v Bratislave; martin.plesivcak@uniba.sk)
8	Bezpečnosť a obrana vlasti	PhDr. Karol Čukan, CSc. PhDr. Jitka Laštovková Univerzita v Ústi nad Labem
9	Sociálne a kultúrne kontexty konšpiračných teórií a dezinformácií v českom a slovenskom priestore	Mgr. Marie Heřmanová, PhD. Sociologický ústav AVČR Mgr. Dominik Želinský, PhD., Sociologický ústav SAV v.v.i.
10	Tradice a současnost konzumace alkoholu v ČR a SR: vzorce, funkce, sociální souvislosti	PhDr. Jiří Vinopal, PhD., katedra sociologie FF UK Praha Prof. Martin Bútora, CSc
11	Spotreba a spotrebiteľ: prieniky konzumerizmu do spoločnosti	Mgr. Milan Zeman, Sociologický ústav v.v.i., SAV, doc. RNDr. František Křižan, PhD., PriF UK Bratislava
12	České a slovenské vězeňství: oddělené i provázané	Mgr. Lukáš Dirga, PhD. Katedra sociologie a sociální práce, Filozofická fakulta Západočeská univerzita v Plzni Ing. Alena Lochmannová, Ph.D., MBA, Fakulta zdravotnických studií Západočeské univerzity v Plzni.
13	Otvorená sekcia	Doc. Mgr. Roman Hofreiter, PhD., FF Univerzita Mateja Bela; Doc. Dr. Helena Kubátová, PhD., FF Univerzity Palackého v Olomouci; PhDr. Zuzana Kusá, CSc., SÚ ústav SAV v. v. i., Mgr. Jana Strussová, PhD., SÚ SAV v. v. i.

Anotácie sekcií:

1. Kontexty obnovovania sociológie a empirického výskumu v prvej polovici 60. rokov 20. storočia.

Garantujú: Doc. Mgr. Miroslav Tížik, PhD., Sociologický ústav SAV, v. v. i. ;PhDr. Martin Vávra, PhD., Sociologický ústav AVČR

Anotácia:

V roku 2024 uplynie 60 rokov od prvého kroku k obnove sociológie v Československu, ktorým bolo založenie Československej sociologickej spoločnosti pri ČSAV a Slovenskej sociologickej spoločnosti pri SAV. Na inštitucionálnej rovine (katedry, ústavy, časopisy, odborné spoločnosti) bola sociológia obnovená pomerne rýchlo už v polovici 60. rokov 20. storočia. V odbornom diskurze bol ale tento návrat sociológie postupne pripravovaný už od druhej polovice 50. rokov.

Diskusie na najvyššej úrovni o potrebe empirického skúmania spoločnosti s využitím metód sociológie sa viedla v rámci filozofie, napríklad na stránkach Filosofického časopisu, kde mala predovšetkým podobu sporu o metódu historického materializmu a o potrebu tzv. konkrétneho výskumu. Určitý zlom predstavoval rok 1956, kedy prudko narástol počet zmienok o sociológii, pričom išlo o zmienky, ktoré nemali iba podobu akéhosi „rituálneho odsúdenia“. Autori, medzi ktorými vynikali predovšetkým Jaroslav Klofáč a Vojtěch Tlustý, volali po skutočne kritickom štúdiu metód „buržoáznej sociológie“ (čo predpokladalo dostupnosť aktuálnej literatúry a možnosť publikovať texty postavené na štúdiu tejto literatúry), či dokonca priamo po využití týchto metód, hoci v polovici 50. rokov sa malo toto využitie odohrávať v rámci historického materializmu.

V rovnakom čase, v druhej polovici 50. rokov prebiehala tiež aplikácia metód sociológie (dotazníkové výskumy realizované na vzorke cieľovej populácie, pozorovanie) v rámci demografie, urbanizmu či sociálneho lekárstva. Na základe použitej metódy možno hovoriť, že šlo o sociologický výskum – iba bez sociologického slovníka. Napríklad rozsiahly Výskum rodičovstva prebehol už v roku 1956.

Zatiaľ čo samotná obnova inštitúcií sociológie v Československu je už relatívne dobre popísaná, mnohé procesy, ktoré tomu predchádzali, na svoj popis a zhodnotenie, no predovšetkým zasadenie do širších súvislostí, ešte stále čakajú.

V sekcii chceme dať priestor autorom, ktorí sa nad týmito procesmi chcú systematickejšie zamýšľať.

Medzi otázky, ktoré by sme radi diskutovali patria:

- V akých diskurzívnych spoločenstvách sa problematika výskumu spoločnosti riešila
- Aký bol vzťah obnovovanej sociológie, najmä empirickej k predchádzajúcim etapám jej vývoja a k dedičstvu empirických výskumov (personálny, inštitucionálny, ideový)
- Akú úlohu mal marxizmus a marxistická filozofia v procese obnovy sociológie a empirického výskumu v Československu
- Čo sa skúmalo, prípadne aké výskumy boli pripravované, ale nebolo možné ich realizovať; Kto výskumy inicioval a kto realizoval; Aké výskumné metódy boli aplikované; Aké podstatné výsledky výskumy priniesli a Akým spôsobom boli tieto výsledky šírené

2. Prínos národných sociologických spoločnosti k disciplinárnej, subdisciplinárnej a teoretickej profilácii českej a slovenskej sociológií

Garantujú: Doc. Dr. Dilbar Alieva, CSc., Sociologický ústav SAV, v. v. i., Mgr. Miroslav Paulíček, PhD. FSS Olomoucká univerzita

Anotácia

Návrh zdôrazňuje potrebu sa venovať prevažne činnosti ČSSS, počas ktorej sa formovala disciplinárna identita československej sociológie v jej konfrontácii s historickým materializmom a vedeckým komunizmom. Bol tu aj problém vyrovnania s psychológiou a sociálnou psychológiou, s národopisom apod. Súčasne s tým prebiehal aj proces teoretickej profilácie českej a slovenskej sociológie v jej nadväznosti na sociologickú klasiku a súčasnú západnú sociológiu. V tejto sfére prínosná bola najmä činnosť sekcie sociologickej teórie. Treba poukázať na blahodarné pôsobenie sociologických spoločnosti na vznik sekcií, v rámci ktorých sa formovali určité sociologické sub-disciplíny. Tak na Slovensku vznikli, a to už mimo akademických štruktúr, sociológia poľnohospodárstva, sociológia mládeže, urbanistika, sociológia podniku a í. Napokon aj samotná teoretická sociológia sa vyvíjala nielen v akademickom prostredí, ale aj v priebehu prednáškových a konferenčných podujatí sekcií sociologickej teórie.

Sekcie konferencie "Spolupráca, konflikt a legitimita v spoločnosti" _ 11. Slovenské a české sociologické dni (10. – 13. september 2024 Kongresové centrum SAV ACADEMIA Stará Lesná)

3. Studium disability: Hranice ne/normálnosti a postihení v českých a slovenských sociálních vědách

Garantují: Mgr. Hana Porkertová, Ph.D., Mendelova univerzita v Brně a Mgr. Martin Fafejta, Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci

Anotácia

Studium disability je v českém a slovenském akademickém diskurzu především záležitostí medicíny či speciální pedagogiky. Při sociologickém studiu nerovností, tělesnosti, ne/normálnosti a jinakosti se akcentuje zejména gender, sexualita, etnicita, či třída, ale téma postižení bývá i přes jeho relevanci opomíjeno. Účelem sekce je shromáždit příspěvky, které propojují tělesnost se společností a kombinují studia disability a postižení s dalšími tématy a teoriemi sociálních věd. Cílem je kromě zviditelnění tohoto tématu v české a slovenské sociologii i rozvoj disability studies/studií postižení na tamních univerzitách.

Mezi diskutovanými tématy může být např. disability a:

- Hranice ne/normálnosti a ne/závislosti
- Tělo a tělesnost
- Aktivismus a sociální hnutí
- Nerovnosti v intersekcijním přístupu
- Technologie
- Současná situace disability studies/studií postižení v Česku a na Slovensku
- Péče
- Vliv pandemie na život lidí s postižením
- Temporalita
- Stigma a diskriminace

4. Environmentální sociologie a antropozoologie (human-animal studies)

Garantují: Doc. Dušan Janák, PhD. Katedra sociológie FiFUK Bratislava; Mgr. Katarína Strapcová, PhD., Sociologický ústav v.v.i.

Anotácia:

Cílem sekce je soustředit teoretické, metodologické i empirické příspěvky z oblasti environmentální sociologie a souvisejícího sociologického výzkumu vztahu lidí ke zvířatům. V rámci environmentální sociologie vítáme příspěvky zabírající se tématy jako společenské dopady změny klimy, environmentální spravedlivost, environmentální hnutí a klimatická změna ve veřejné diskusi, udržitelnost a zelená spotřeba. Environmentální sociologie i sociologicky zakotvená antropozoologie (human-animal studies) jsou tematicky různorodou oblastí sociologického výzkumu a často mají interdisciplinární přesahy. Smyslem sekce je zvýšit vzájemnou informovanost badatelů v předemných oblastech, a proto je sekce otevřena tematicky různorodým příspěvkům.

Doplňkovým programem sekce je fakultativní peripatetický výšlap za environmentálními krásami Vysokých Tater podněcujícími sociologickou imaginaci.

5. Organizácie a inštitúcie: normatívne očakávania a uplatňované postupy

Garantují: Mgr. Jana Lindbloom, PhD., Mgr. Petr Mezihorák, PhD, Sociologický ústav SAV v.v.i.

Anotácia:

Organizácie, či už vo sfére štátnej a verejnej správy alebo v podobe neziskových, alternatívnych či naopak konvenčnejších ekonomických právnych subjektov, predstavujú priesečník medzi inštitucionalizovanou formou a konkrétnym organizačným prevedením. Inštitucionalizované rámce ako aj žité, praktické postupy sú neoddeliteľne vsadené do širšieho spoločenského prostredia, do sociálnych vzťahov, zákonných nariadení, normatívnych očakávaní a kultúrnych vzorov. Organizácie vo svojom snažení o legitimitu, postavenie a napĺňanie cieľov potrebujú neustále zapájať rutinné i výnimočné podoby inštitucionálneho, kolektívneho a individuálneho aktérstva, ktoré majú potenciál určité organizačné postupy buď udržať a posilniť alebo podkopať či meniť. V tejto sekcii privítame abstrakty príspevkov, ktoré buď v podobe teoretického rozvažovania alebo empirických výskumov poukážu na rôzne aspekty, nariadenia, štruktúry, vzťahy, (protichodné) normatívne očakávania, spory, praktiky, dilemy, či paradoxy, ktoré v súčasnosti vstupujú do uplatňovaných postupov v rámci inštitucionalizovane organizovaných dosahovaní cieľov v rôznych spoločenských oblastiach.

Sekcie konferencie „Spolupráca, konflikt a legitimita v spoločnosti“ _ 11. Slovenské a české sociologické dni (10. – 13. september 2024 Kongresové centrum SAV ACADEMIA Stará Lesná)

6. Vzdelávacie dráhy detí a mladých ľudí: inštitucionálne rámce, spôsoby výberu, faktory a dôsledky ich voľby

Garantujú: Doc. Mgr. Roman Džambazovič, PhD., Katedra sociológie, Filozofická fakulta, UK Bratislava, Prof. PhDr. Tomáš Katrňák, PhD. Katedra sociologie, Fakulta sociálnych štúdií, MU, Brno

Anotácia:

--

7. Lokální demokracie a její legitimita v České republice a na Slovensku. Prostor střetu zájmů či spolupráce?

Garantujú: Doc. Mgr. Dan Ryšavý, Ph.D., Filozofická fakulta UP Olomouc; RNDr. Martin Plešivčák, PhD. Přírodovědecká fakulta UK v Bratislave

Anotácia:

Od obnovy miestnej samosprávy v Česku a na Slovensku uběhlo „kristovských“ 33 let. V orgánech místních samospráv zasedly během třech dekád stovky tisíc zastupitelů a desítky tisíc (přímo či nepřím) volených starostů a dalších představitelů obcí. Místní samospráva představuje jeden z nejrozšířenějších způsobů participace občanů na správě věcí veřejných, ale také kariéerní příležitost pro politiky, jež se politice věnují „na plný úvazek“. Obnovu samosprávy na obou stranách řeky Moravy provázal obdobný étos. Na druhé straně se od počátku v Česku a na Slovensku lišilo nastavení klíčových institucí (např. způsob volby starostů).

V obou zemích patří obecní samospráva mezi politické instituce s nejvyšší důvěrou občanů. Politické strany se v místní politice viditelně angažují obvykle jen ve větších městech. Přitom je lokální samospráva chápána jako škola demokracie. Občané mají přímou zkušenost s lokální demokracií a v každých volbách v Česku a na Slovensku kandiduje velké množství kandidátů. Jak se na místní demokracii a možnost angažovat se v ní dívají občané Česka a Slovenska? Vnímají ji jako místo spolupráce či spíše prostor pro střet soupeřících zájmů? Jaká je důvěra občanů v lokální samosprávu a vede lokální participace k prodemokratickým postojům obyvatel? Může vysoká fragmentace obcí (např. oproti sousednímu Polsku) paradoxně podporovat demokratickou stabilitu? A jak vnímají lokální demokracii její volení účastníci – starostové a zastupitelé obcí a měst? To jsou jen některé otázky, které si lze klást v souvislosti s tématem sekce.

8. Bezpečnosť a obrana vlasti

Garantujú: PhDr. Karol Čukan, CSc.; PhDr. Jitka Laštovková, Univerzita v Ústí nad Labem

Anotácia:

Sekcia by sa mala zaoberať aktuálnym pohľadom na problematiku medzinárodnej a národnej bezpečnosti. Prezentovať by sa mali výsledky empirických projektov zo strany českých a slovenských sociológov zameraných na otázky vnímania verejnosťou problematiky bezpečnosti štátu a otázky obrany vlasti, výsledky aktuálnych výskumov z vojenského prostredia, ktorých objektom sú profesionálni vojaci... Návrh na vytvorenie sekcie sa zrodil na spoločnom rokovaní sociológov z Čiech a Slovenska počas Letnej školy vojenskej sociológie v auguste 2023 v Modre. Predpokladá sa aktívne zapojenie viacerých sociológov a odborníkov na problematiku bezpečnosti z tretieho sektoru z ČR a SR.

9. Sociálne a kultúrne kontexty konšpiračných teórií a dezinformácií v českom a slovenskom priestore

Garantujú: Mgr. Marie Heřmanová, PhD. Sociologický ústav AVČR; Mgr. Dominik Želinský, PhD., Sociologický ústav SAV v.v.i.

Anotácia

Konšpiračné teórie a dezinformácie sú už takmer dekádu dôležitou témou spoločenského aj politického diskurzu. Tendencia podľahnúť im predstavuje podľa mnohých zásadné ohrozenie pre stabilitu demokratického systému. Situácia je podľa časti spoločenských elít natoľko vážna, že si vyžaduje inštitucionálne riešenia: na Slovensku aj v Českej republike vznikajú štátne aj občianske projekty, ktorých cieľom je moderovať vplyv tzv. „konšpiračnej scény“ na verejný priestor. Ako zdroj tohoto ohrozenia sa často označuje nedostatok digitálnej gramotnosti, informačný pretlak v mediálnom ekosystéme, či účelové jednanie domácich a zahraničných aktérov. Pociťovaná intenzita tohoto problému narastla najmä po roku 2020, keď téma konšpiračných teórií rezonuje v súvislosti s pandemiou Covid-19 a ruskou inváziou na Ukrajinu.

V širokom rámci sociálnych vied sa v posledných rokoch ozývajú kritické hlasy, ktoré upozorňujú na širšie sociálne, kultúrne a politické súvislosti relatívneho úspechu konšpiračných teórií v strednej Európe. Tie podľa nich nepredstavujú len formu sociálnej patológie, ale oveľa komplexnejší a mnohohrstvevnatý fenomén: tzv.

Sekcie konferencie „Spolupráca, konflikt a legitimita v spoločnosti“ _ 11. Slovenské a české sociologické dni (10. – 13. september 2024 Kongresové centrum SAV ACADEMIA Stará Lesná)

„konšpirácie“ môžu byť spôsobom Weberovského „znovu-zakúzenia“ racionalizovaného sveta, prejavom politickej a sociálnej nespokojnosti, ale aj formou kritiky mocenských a ekonomických nespravodlivostí v súčasných spoločnostiach. Priaznivci tzv. „alternatívneho spektra“ neodmietajú nutne vedu, poznanie či objektivitu, ale spochybňujú ich prepletenie s expertnými a politickými diskurzmi, ako aj ich mocenské súvislosti.

Sekcia si kladie za cieľ preskúmať na základe pôvodného výskumu súvislosti popularity konšpiračných teórií a dezinformácií v českom a slovenskom priestore.

10. Tradice a současnost konzumace alkoholu v ČR a SR: vzorce, funkce, sociální souvislosti

Garantujú: PhDr. Jiří Vinopal, PhD., katedra sociologie FF UK Praha, Prof. Martin Bútora, CSc

Anotácia:

Zatímco různé oblasti společenského vývoje za uplynulých pětadvacet let již byly podrobeny důkladné reflexi, neplatí to zcela pro fenomén, který je s námi dnes a denně: alkohol. Od vydání komplexní sociologické analýzy role alkoholu v našich zemích v průkopnické knize Martina Bútory *Mne sa to nemôže stať* v roce 1989 se mnohé proměnilo, mnohé zůstalo stejné nebo přinejmenším velmi podobné – víme však co a do jaké míry?

Dostaly změně takové ukazatele, jako jsou výše spotřeby v různých sociálních skupinách, jejich konzumační vzorce nebo skladba preferovaných nápojů? Proměnila se role, jakou alkohol sehrává v běžných životech obyvatel? Do jaké míry v nich zastává spíše úlohu veselého společníka, a do jaké roli panovačného démona? Proměnila se skladba nebo úroveň sociálních rizik, která jsou s konzumací alkoholu spojena? A jaká dnes vlastně dominují? Dokážeme i dnes najít komplexní sociální souvislosti konzumace alkoholu v podobě kulturních vzorců, historických tradic a železného zvyku, symbolického statusu různých druhů nápojů nebo samotného vnímání alkoholu a společenské tolerance k jeho konzumaci?

Cílem panelu je shromáždit příspěvky k tematice konzumace alkoholu v našich zemích, které poskytnou oborově široký obrázek tohoto fenoménu. Prezentace, které nasvítí, co vede Slováci a Češi k pití alkoholických nápojů, jak se vzorce a formy konzumace mění a vyvíjí v čase, jaká jsou skutečná, jakož i vnímaná, pozitiva a negativa jeho konzumace v realitě našich zemí. V panelu jsou proto vítány příspěvky perspektiv sociologických, psychologických, etnologických, historických, ale také adiktologických nebo sociálně preventivních. Klíčovým spojovacím prvkem bude sociální rovina reflexe fenoménu, tedy zaměření na místo alkoholu v životě současných společností České a Slovenské Republiky.

11. Spotreba a spotrebiteľ: prieniky konzumerizmu do spoločnosti

Garantujú: Mgr. Milan Zeman, Sociologický ústav SAV v.v.i., doc. RNDr. František Križan, PhD., PriF UK Bratislava

Anotácia

Za ostatné roky došlo k výrazným zmenám v (nákupnom) správaní spotrebiteľov mnohých post-socialistických krajín. Vo všeobecnosti sa stretávame s označením konzumná spoločnosť, ktorej prejavom je konzumerizmus. Ako opozitum vzniklo niekoľko alternatív, ktoré odmietajú globálne trendy v spotrebe. Ide o udržateľnú spotrebu až po hnutie za antispotrebu. Výrazný vplyv na zmenu spotrebiteľského správania mala aj pandémia Covid-19. Sekcia je zameraná prevažne na sociálne a environmentálne aspekty (udržateľnej) spotreby, ako aj hľadanie alternatív a trendov v spotrebe v zmenenom nákupnom správaní spotrebiteľov. Predpokladáme aktívnu účasť odborníkov zo sociológie, geografie a ekonómie zo SR a ČR.

12. České a slovenské vězeňství: oddělené i provázané

Garantujú: Mgr. Lukáš Dirga, PhD., Katedra sociologie a sociální práce, Filozofická fakulta Západočeská univerzita v Plzni; Ing. Alena Lochmannová, Ph.D., MBA, Fakulta zdravotnických studií Západočeské univerzity v Plzni.

Anotácia

Po rozpadu společného státu se cesty slovenského a českého vězeňství formálně rozešly, stále si nicméně udržují řadu společných rysů a výzev. Předmětná sekce nabízí prostor pro reflexi a komparaci historického vývoje ale i současného stavu a výzev vězeňství v Česku i na Slovensku. Zejména v českém kontextu zažívá v posledních letech sociologický výzkum vězeňství a otázek s tím souvisejících poměrně výrazné oživení a téma vězeňství postupně proniká do mainstreamového proudu sociologického bádání. Vytvořením prostoru v rámci nabízené sekce bychom rádi podpořili další rozvoj české a slovenské penitenciární sociologie.